

УДК 070:341.322.5:355.48
[https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-67-77](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-67-77)

ЖУРНАЛІСТСЬКИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДВОКАЦІЇ ВОЄННОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

МІРОШНИЧЕНКО Станіслав,

аспірант,

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, e-mail: stas_ukraina@ukr.net

ORCID – <https://orcid.org/0009-0005-1066-6257>

Стаття надійшла до редакції 19.08.2025 р.
Прийнято до друку 15.12.2025 р.
Оприлюднено 10.03.2026 р.

Цитування: Мірошниченко, С. (2026). Журналістський матеріал як інструмент адвокації воєнної відповідальності. *Образ*, 1 (50). С. 67–77. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-67-77](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-67-77)

Вступ. Документування воєнних злочинів та інших порушень міжнародного гуманітарного права є ключовою умовою забезпечення справедливості та притягнення винних до відповідальності. В умовах сучасних збройних конфліктів журналістика дедалі частіше виконує функцію не лише інформування, а й фіксації фактів порушень, що робить журналістські матеріали важливим інструментом адвокації правосуддя.

Актуальність і мета дослідження. Дослідження спрямоване на з'ясування того, яким чином журналістські матеріали можуть бути ефективним інструментом адвокації справедливості та забезпечення відповідальності за воєнні злочини. Мета – аналіз ролі журналістських матеріалів як інструменту адвокації в процесі притягнення до відповідальності винних у вчиненні воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту.

Методологія дослідження. Застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує методи контент-аналізу, порівняльно-правовий аналіз прикладів використання журналістських розслідувань у міжнародних та національних судових процесах, аналіз нормативно-правових актів та міжнародних стандартів.

Результати. Визначено основні типи журналістських матеріалів, включаючи розслідування з використанням відкритих джерел, фото- та відеофіксації, документальні свідчення та аналітичні публікації, що висвітлюють порушення прав людини під час міжнародних конфліктів. Виявлено ключові способи використання таких матеріалів як інструменту адвокації. Проаналізовано приклади з практики, зокрема розслідування подій у Бучі, Україні загалом, використання матеріалів Bellingcat та інших журналістських ініціатив, що мали вплив на розслідування та винесення судових рішень. Встановлено можливості використання журналістських матеріалів як доказів у судових процесах разом із розкриттям правових, процесуальних та етичних обмежень такого використання.

Висновки. Журналістські матеріали мають значний потенціал для документування та розслідування воєнних злочинів, виступаючи інструментом адвокації та засобом мобілізації громадськості. Проте їх доказова цінність у судових процесах обмежується необхідністю суворої верифікації, дотриманням процесуальних стандартів та правових норм.

Ключові слова: журналістський матеріал, документування порушень, доказова база, права людини, міжнародне правосуддя, національні суди, доказування.

© Author, 2026

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Вступ. У сучасному світі збройні конфлікти, особливо ті, що мають міжнародний характер, супроводжуються серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права і прав людини. Такі воєнні злочини, як умисні вбивства, катування, насильство над цивільним населенням, вимагають невідкладного та ефективного розслідування з подальшим притягненням винних до відповідальності. Однак у багатьох випадках офіційні механізми правосуддя виявляються неефективними або надто повільними, що зумовлює необхідність посилення ролі громадянського суспільства, зокрема журналістики як інструменту адвокації та публічного тиску.

Журналістські розслідування, публікації, аналітичні матеріали та репортажі з місць збройних конфліктів стають потужним засобом інформування міжнародної спільноти про воєнні злочини. Такі матеріали не тільки привертають увагу громадськості та міжнародних організацій, але й створюють підґрунтя для формування правових прецедентів, які можуть використовуватися в судових процесах проти винних. Проте дотепер недостатньо досліджено, яким чином журналістські матеріали можуть бути ефективно інтегровані в процеси адвокації справедливості та забезпечення відповідальності за воєнні злочини.

Таким чином, постає проблема виявлення та аналізу механізмів, за допомогою яких журналістські матеріали можуть стати дієвим інструментом адвокації, а також визначення їхньої ролі в мобілізації міжнародної підтримки та впливі на юридичні процеси щодо притягнення винних до відповідальності.

Аналіз наукових джерел засвідчує зростання уваги дослідників до проблеми використання журналістських матеріалів під час міжнародних збройних конфліктів, однак у дослідженнях виявляється низка прогалин, які потребують подальшого осмислення.

Міжнародний контекст дослідження інформаційних впливів та маніпуляцій у воєнний час представлений публікаціями К. Й. Парк та ін. (С. Y. Park et al.) [1], які розкривають ризики викривлення інформації в російських медіа та виклики для її виявлення, проте залишають відкритим питання інтеграції цих даних у правові процедури. П. Немкова та ін. (P. Nemkova et al.) [2] досліджують можливості виявлення порушень прав людини через аналіз соціальних мереж під час війни в Україні, однак акцентують увагу переважно на технічному аспекті виявлення без глибокого аналізу правового визнання цих доказів у судових процесах.

Дослідження В. Солопової (V. Solopova) [3] присвячено застосуванню штучного інтелекту для фактчекінгу в Німеччині та Україні, де авторка висвітлює потенціал і ризики використання цифрових технологій для забезпечення достовірності інформації. Попри важливість розвідки, питання адаптації таких інструментів до міжнародних правових процедур у роботі залишено поза увагою.

Практичний досвід використання журналістських розслідувань для фіксації воєнних злочинів розкрито у публікації Д. Джидича [4], де автор описує методики збору доказів із залученням комбатантів та інших учасників бойових дій. Однак робота, зосереджена на емпіричних аспектах, не дає комплексного аналізу нормативно-правового закріплення зібраної інформації. Ф. Гуарілья (F. Guariglia) [5] вказує на потребу системного підходу до використання інструментів забезпечення справедливості в Україні, але залишає відкритим питання інтеграції журналістських даних у міжнародно-правову систему.

Дослідження Ф. Ромео (F. Romeo) [6] стосується сучасних підходів до доказової бази, як-от використання методів архітектурного аналізу, що дозволяє розширити розуміння ролі журналістських матеріалів у встановленні фактів. Проте автор більше зосереджується на естетичному та методологічному аспектах, не приділяючи належної уваги правовому закріпленню таких доказів.

Таким чином, огляд літератури демонструє відсутність системного дослідження правових, технологічних та етичних аспектів використання журналістських матеріалів у міжнародних конфліктах. Наявні праці або фокусуються на окремих аспектах

– нормативних, технологічних чи емпіричних, або залишають без уваги механізми їх практичної імплементації в правосудді. Це свідчить про необхідність подальшого дослідження теми, яке б об'єднало ці підходи для формування цілісної системи доказування у справах про воєнні злочини.

Метою статті є аналіз ролі журналістських матеріалів як інструменту адвокації в процесі притягнення до відповідальності винних у вчиненні воєнних злочинів в умовах міжнародного збройного конфлікту.

Завдання: визначити основні типи журналістських матеріалів, що стосуються воєнних злочинів у міжнародних конфліктах; проаналізувати способи використання журналістських матеріалів як інструменту адвокації для мобілізації міжнародної спільноти та органів правосуддя; дослідити приклади впливу журналістських розслідувань на процеси притягнення винних до відповідальності за воєнні злочини; визначити можливості та обмеження використання журналістських матеріалів як доказів у міжнародних і національних судових процесах.

Методи дослідження. У процесі роботи застосовано системний підхід, який дав змогу розглядати журналістські матеріали не ізольовано, а як елемент ширшої системи комунікаційних, правових і суспільно-політичних взаємодій, що формують механізми адвокації справедливості. Використання системного аналізу дозволило встановити взаємозв'язок між інформаційною діяльністю журналістів, правозахисними ініціативами та міжнародними інституціями, що здійснюють правосуддя у справах про воєнні злочини. Метод кейс-стаді використано для глибинного аналізу конкретних прикладів впливу журналістських розслідувань на процеси притягнення винних до відповідальності. До вибірки кейсів увійшли розслідування воєнних злочинів у Бучі, викриття масових убивств у Боснії, діяльність міжнародних журналістських груп щодо фіксації злочинів у Сирії, Афганістані та Нагірному Карабаху. Аналіз цих кейсів дозволив виявити ефективні моделі взаємодії між журналістами, правозахисними структурами та судовими інституціями.

Результати й обговорення. Журналістика в контексті міжнародних збройних конфліктів виконує надзвичайно важливу роль у висвітленні фактів воєнних злочинів та донесенні правди до широкої аудиторії, що часто залишається недоступною для офіційних джерел інформації. Основні типи журналістських матеріалів, присвячені тематиці воєнних злочинів, можна класифікувати залежно від формату подачі інформації, глибини аналізу, джерел даних і цільової аудиторії [7, с. 211].

Одним із ключових типів журналістських матеріалів є репортажі з місць подій, які забезпечують оперативне інформування громадськості про конкретні випадки насильства, порушення прав людини та інші злочини, що відбуваються в зоні конфлікту [8]. Репортажі базуються на прямих свідченнях очевидців, інтерв'ю з постраждалими, документальних фото- та відеоматеріалах. Вони не лише формують емоційне сприйняття подій, але і створюють основу для подальших розслідувань та привертають увагу міжнародної спільноти до кричущих фактів. Такий тип матеріалів зазвичай розрахований на широку аудиторію та має на меті мобілізацію громадської думки [9].

Іншим важким типом є журналістські розслідування, які передбачають глибокий аналіз наявних фактів, збір і верифікацію даних, роботу з численними джерелами інформації, включаючи свідчення очевидців, документи, аудіо- та відеоматеріали, дані з відкритих джерел (open-source intelligence). Журналістські розслідування здатні викривати системні порушення, розкривати механізми організації злочинів, встановлювати причетних та виявляти їх зв'язки з урядовими чи військовими структурами. Цей тип матеріалів має значний потенціал для використання в адвокаційних кампаніях і в ролі доказової бази в кримінальних провадженнях на міжнародному та національному рівнях. Відомі приклади таких розслідувань, зокрема в діяльності групи Bellingcat, демонструють ефективність цього інструменту у висвітленні складних і чутливих питань воєнних злочинів [10].

Ще одним важливим типом є аналітичні матеріали, які пропонують глибший контекст подій, аналізують історичні, політичні та правові аспекти конфлікту, окреслюють системні тенденції та наслідки воєнних злочинів. Аналітика може ґрунтуватися на власних журналістських спостереженнях або на використанні широкого спектра наукових і правових джерел. Такі матеріали спрямовані переважно на фахову аудиторію – правозахисників, юристів, експертів з міжнародного права, науковців і відіграють важливу роль у формуванні стратегії адвокації, зокрема шляхом участі в спеціалізованих дискусіях і формуванні політики щодо переслідування винних.

Особливе місце займають візуальні та мультимедійні матеріали, включаючи фотожурналістику, відеорепортажі, документальні фільми, інтерактивні мапи та інфографіки. Візуальний контент має надзвичайну силу впливу на сприйняття аудиторії, оскільки дозволяє візуальною мовою зафіксувати та донести до аудиторії жахливі наслідки воєнних злочинів, демонструючи масштаби насильства і страждання цивільного населення. Завдяки розвитку цифрових технологій мультимедійні матеріали дедалі частіше використовуються не лише як супровід до текстових публікацій, але й як самостійні інформаційні продукти, здатні інтегрувати різні форми подачі інформації та забезпечити максимальне охоплення аудиторії.

Крім зазначених типів, значну роль у сучасній журналістиці відіграють матеріали, підготовлені у форматі інтерв'ю, які дозволяють безпосередньо почути голоси жертв воєнних злочинів, свідків подій, представників правозахисних організацій та експертів. Інтерв'ю надають публікації емоційної насиченості й дозволяють розкрити особисті історії, які ілюструють системні проблеми та масштаби злочинів.

Варто також відзначити матеріали з використанням даних із соціальних мереж та платформ. Цей підхід, що отримав розвиток завдяки цифровізації, дозволяє журналістам оперативного отримувати інформацію з місця подій навіть у закритих для традиційних медіа регіонах. Аналіз контенту із соціальних мереж дозволяє не лише підтвердити факти воєнних злочинів, але й відстежувати переміщення військових підрозділів, установлювати часові межі та виявляти додаткові докази для розслідувань.

Основними способами використання журналістських матеріалів в адвокації є їх поширення як інструменту мобілізації громадської думки, використання у правових процедурах та судових процесах, залучення до міжнародних кампаній і платформ, а також інтеграція в роботу правозахисних організацій.

Насамперед журналістські матеріали мають здатність мобілізувати громадську думку, привертаючи увагу до фактів воєнних злочинів і створюючи тиск на політичних акторів. Впливовість медіа дозволяє забезпечити широкий розголос щодо конкретних випадків порушення міжнародного гуманітарного права, що своєю чергою підвищує вимоги до органів влади та міжнародних інституцій вживати заходів для розслідування і притягнення винних до відповідальності.

Також журналістські розслідування та аналітичні матеріали можуть бути використані як джерело доказів або як допоміжний інструмент у кримінальних розслідуваннях та судових процесах, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Попри те що журналістські матеріали самі по собі не завжди мають процесуальну силу, вони можуть надати слідчим органам важливу інформацію про місце подій, особи підозрюваних, характер злочинів і часові межі, що дозволяє ініціювати розслідування та збирати формальні докази. Прикладом ефективного використання журналістських матеріалів є діяльність Міжнародного кримінального суду, який звертається до інформації з відкритих джерел та журналістських розслідувань для ідентифікації підозрюваних і уточнення обставин справ. Крім того, використання журналістських матеріалів як непрямих доказів у судових процесах сприяє підвищенню прозорості й легітимності судових рішень [11].

Ще одним важливим аспектом адвокаційної функції журналістських матеріалів є їх використання в роботі міжнародними організаціями, правозахисними рухами і спеціалізованими адвокаційними платформами. Правозахисні організації, як-от Amnesty International, Human Rights Watch чи Центр громадянських свобод, активно

використовують матеріали журналістських розслідувань для формування власних звітів, рекомендацій та закликів до дії. Журналістські матеріали забезпечують емпіричну основу для висновків і сприяють поширенню інформації серед політиків, дипломатів, представників міжнародних судових органів та широкої громадськості. Вони також можуть слугувати основою для підготовки тематичних доповідей для ООН, Ради Європи, Європейського Союзу та інших міжнародних структур, що займаються моніторингом і протидією воєнним злочинам.

Окремо підкреслимо роль журналістських матеріалів у цифровому просторі. Сучасні адвокаційні кампанії активно використовують можливості соціальних мереж для поширення розслідувань, відео, інфографік та інтерактивних мап, що дозволяють швидко мобілізувати громадськість і формувати глобальну спільноту підтримки. Такий підхід забезпечує миттєве поширення інформації, залучає до обговорення як пересічних громадян, так і впливових осіб і створює мережевий ефект, що посилює тиск на політичних акторів та міжнародні судові інстанції [12]. Цифрові платформи також слугують середовищем для краудсорсингу даних, коли користувачі соціальних мереж самостійно поширюють інформацію, фіксують факти та надають свідчення, що можуть бути використані як додатковий матеріал для журналістських та правозахисних розслідувань.

З огляду на це доцільним є узагальнення викладеного в таблиці 1, в якій деталізовано основні аспекти використання журналістських матеріалів як інструменту адвокації, висвітлено ключові елементи, їхню роль у захисті прав людини та ризики, що можуть виникати під час їх застосування. Це дозволяє не лише структурувати вже викладені положення, але й окреслити потенційні напрями вдосконалення адвокаційних практик у міжнародних збройних конфліктах.

Таблиця 1.

Способи використання журналістських матеріалів як інструменту адвокації

Ключовий аспект	Зміст/ характеристика	Роль у процесі адвокації	Ризики та виклики
Функція мобілізації громадської думки	Використання журналістських матеріалів для привернення уваги громадськості через медіа, соцмережі, масові акції, створення суспільного резонансу	Формування запиту на справедливість; тиск на урядові та міжнародні інституції для розслідування злочинів	Можливість маніпуляцій інформацією; ризик підриву довіри до джерел
Допоміжне джерело доказів	Журналістські матеріали як непрямі чи попередні докази в кримінальних справах: опис подій, ідентифікація підозрюваних, фіксація часу та місця злочинів	Підготовка матеріалів для слідчих органів; запуск формальних розслідувань; забезпечення легітимності процесу	Не завжди мають процесуальну силу; можуть бути оскаржені як необ'єктивні
Інформаційна база для правозахисних організацій	Використання матеріалів для підготовки звітів, рекомендацій, закликів до дій міжнародними та локальними організаціями	Підготовка офіційних заяв, доповідей до ООН, ЄС, Ради Європи; тиск на уряди	Ризик обмеженого впливу через політичний контекст; залежність від якості журналістських джерел
Інтеграція в цифрові адвокаційні платформи	Використання соціальних мереж, інтерактивних карт, відео, краудсорсингу для мобілізації глобальної підтримки	Розширення впливу на міжнародному рівні; залучення нових аудиторій; швидке поширення інформації	Можливість поширення неперевіраних даних; ризик кібератак і цензури

Координація між журналістами, правозахисниками та юристами	Співпраця для підготовки юридично значущих матеріалів та адвокаційних кампаній	Синергія зусиль, що підсилює ефективність адвокації; використання матеріалів для лобювання	Проблеми координації; конфлікт інтересів між професійними групами
--	--	--	---

Джерело: власна розробка автора

Продовжуючи розгляд впливу журналістських розслідувань на притягнення винних до відповідальності, підкреслимо, що такі розслідування слугують не суто інструментом інформування громадськості, але фактично виконують функцію попереднього слідства, збираючи докази та свідчення, що можуть бути використані в судових процесах, зокрема в міжнародній юрисдикції.

Особливо показовим у цьому контексті є розслідування масових убивств у Бучі, яке не лише привернуло увагу світової спільноти до злочинів проти мирного населення, але й надало конкретні докази, що допомогли ідентифікувати російські військові підрозділи [13]. Цей випадок демонструє, як високоякісна журналістська робота може перетворитися на елемент доказової бази для Міжнародного кримінального суду або інших органів, що здійснюють розслідування воєнних злочинів. Подібна роль журналістських розслідувань спостерігається в діяльності ініціативи The Reckoning Project, матеріали якої стали підґрунтям для видання ордерів на арешт високопоставлених посадовців Російської Федерації. Цей приклад свідчить про глибоку інтеграцію журналістики та правозахисної діяльності, де ретельно зібрані журналістами дані сприяють підготовці справ для міжнародних судових інстанцій.

Ще одним вагомим прикладом є справа Девіда Макбрайда, який передав австралійським журналістам докази воєнних злочинів, скоєних в Афганістані. Це розслідування не лише стало приводом для офіційних розслідувань та судових процесів, а й відкрило суспільству правду про зловживання, які могли залишитися прихованими без журналістського втручання. Подібна ситуація спостерігалася в діяльності Bellingcat, чий розслідування щодо застосування хімічної зброї в Сирії та воєнних злочинів у Нагірному Карабаху стали предметом міжнародного обговорення, спричинили посилення санкційного тиску та сприяли ухваленню рішень на рівні ООН [14].

Класичним прикладом впливу журналістики на правосуддя є також викриття масакру на скелях Корічани в Боснії. Публікації газети *Nezavisne novine* не лише пролили світло на масове вбивство, але й відновили офіційні розслідування, що зрештою призвели до притягнення винних до кримінальної відповідальності. Цей випадок демонструє, як журналістика може виступати каталізатором правових процесів, надаючи суспільству докази, що інакше могли би бути знищені або залишитися непоміченими.

Особливого значення набуває і випадок Яссера Саліхі, іракського журналіста, який загинув під час розслідування злочинів «Вовчої бригади». Його діяльність не лише висвітлила факти порушення прав людини, а й стала символом журналістської мужності та жертвності в боротьбі за правду. Цей приклад ще раз підкреслює надзвичайну важливість безпеки журналістів, які працюють у зонах конфліктів, і необхідність створення міжнародних механізмів їх захисту [15].

Важливим емпіричним спостереженням у межах дослідження стало виявлення суттєвого внеску журналістських ініціатив громадських організацій, які фіксують та оприлюднюють воєнні злочини, що вчиняються під час збройного конфлікту. Зокрема, Медійна ініціатива за права людини систематично моніторить факти порушення прав цивільного населення, військовополонених, а також незаконного утримання осіб на окупованих територіях. Її аналітичні звіти ґрунтуються як на інтерв'ю з постраждалими, так і на аналізі супутникових зображень, відкритих даних та польових розслідувань.

Не менш активною є організація Truth Hounds, яка з 2014 року спеціалізується на фіксації міжнародних злочинів на сході України, а з 2022 року – на територіях, охоплених повномасштабною війною. Їхні розслідування документують такі злочини, як позасудові страти, тортури, знищення цивільної інфраструктури та сексуальне насильство, при цьому акцент робиться на дотриманні стандартів доказовості, які можуть бути прийняті міжнародними судовими органами.

Центр прав людини ZMINA звертає увагу на проблему відсутності на державному рівні належної координації процесів документування злочинів та збереження зібраних доказів. У своїх публікаціях ZMINA наголошує на необхідності створення єдиного державного реєстру порушень прав людини та забезпечення правового захисту осіб, які беруть участь у таких журналістських розслідуваннях.

Таким чином, журналістські розслідування не лише фіксують факти порушення прав людини, а й активно впливають на формування міжнародного правового порядку, посилюють тиск на держави та інституції, ініціюють судові процеси та мобілізують громадську думку. Цей багаторівневий вплив перетворює журналістику на невід'ємний елемент глобальної адвокації та підвищує її роль у боротьбі за справедливість у міжнародних конфліктах.

Зважаючи на наведені приклади та аналізуючи роль журналістських розслідувань у контексті міжнародного правосуддя, необхідно детально розглянути можливості та обмеження використання журналістських матеріалів як доказів у міжнародних і національних судових процесах. Журналістські розслідування, особливо ті, що базуються на відкритих джерелах, свідченнях очевидців та незалежно зібраних даних, мають потенціал стати важливим інструментом у забезпеченні правосуддя. Однак їх використання в судовій практиці стикається як із правовими, так і з процедурними проблемами.

Серед ключових можливостей відзначимо, що журналістські матеріали здатні заповнювати прогалини в розслідуваннях офіційних органів, особливо у випадках, коли державні інституції не забезпечують належного розслідування воєнних злочинів або інших серйозних порушень прав людини. Це особливо актуально в ситуаціях, коли держави мають обмежений доступ до зони конфлікту, незацікавлені в притягненні винних до відповідальності або відкрито приховують інформацію. Завдяки застосуванню сучасних технологій, зокрема аналізу супутникових знімків, геолокації та відкритих даних, журналістські розслідування можуть надавати переконливі свідчення, що дозволяють ідентифікувати місця злочинів, установити послідовність подій, а в деяких випадках і вказати на конкретних винуватців. Вони також можуть слугувати базою для відкриття кримінальних проваджень та ініціювання міжнародних юридичних процедур, як це спостерігалось у випадку розслідування злочинів у Бучі чи діяльності The Reckoning Project.

Проте можливості журналістських матеріалів як доказів у судових процесах не є безмежними. Однією з основних проблем є питання верифікації та допустимості таких матеріалів у суді. Журналістські розслідування за своєю природою не завжди відповідають процесуальним стандартам збору доказів, установленим міжнародним та національним правом. Зокрема, журналісти можуть не мати доступу до офіційних механізмів документування, їх діяльність не підпорядковується вимогам до збирання, збереження і передачі доказів, що можуть бути використані в суді. Це створює ризик для визнання їхніх матеріалів у судовому процесі, оскільки сторона захисту може поставити під сумнів достовірність, об'єктивність або методологію збору даних.

Крім того, використання журналістських матеріалів пов'язане з потенційними загрозами для свідків, джерел інформації та самих журналістів. Розкриття їхніх імен чи місць перебування може призвести до переслідувань, репресій або навіть фізичного усунення. Це ускладнює повноцінне використання таких матеріалів у судових процесах і потребує особливої уваги до забезпечення конфіденційності та захисту свідків.

Міжнародне право визнає важливість принципу захисту джерел журналістської інформації, однак це може створювати додаткові складнощі для включення таких матеріалів як допустимих доказів у судових провадженнях.

Ще одним важливим обмеженням є можливість маніпуляції інформацією, неповнота або викривлення фактів, що може бути пов'язано як із журналістською некомпетентністю, так і з навмисною дезінформацією. Судові органи повинні ретельно перевіряти автентичність і повноту наданих матеріалів, що потребує часу, ресурсів та спеціалізованої експертизи. Крім того, журналістські матеріали можуть бути неприйнятними як докази, якщо вони отримані незаконними методами, як-от приховане спостереження без згоди, порушення приватності або інші форми несанкціонованого доступу до інформації.

У міжнародних судах, зокрема таких, як Міжнародний кримінальний суд або спеціальні трибунали, питання допустимості журналістських матеріалів розглядається особливо ретельно. Хоча такі матеріали можуть слугувати початковими доказами або підставою для початку розслідувань, вони потребують додаткової перевірки і підтвердження офіційними органами слідства. У національних судах ситуація є подібною: суди зазвичай приймають журналістські матеріали як допоміжний інструмент для оцінювання обставин справи, але основна доказова база повинна бути побудована на процесуально допустимих документах, свідченнях та експертизах.

Отже, використання журналістських матеріалів як доказів у міжнародних і національних судових процесах супроводжується як значними можливостями, так і вагомими обмеженнями. З одного боку, вони здатні заповнити прогалини в офіційних розслідуваннях, сприяти встановленню істини та підготовленню процесуальних рішень, особливо у складних умовах воєнних конфліктів. З другого боку, їх доказова цінність обмежується правовими рамками допустимості, потребою ретельної перевірки та захистом джерел інформації, що зумовлює необхідність інтеграції журналістських розслідувань у ширший контекст офіційного правосуддя та адвокації прав людини.

Висновки та перспективи. Проведене дослідження дозволило системно охарактеризувати журналістські матеріали як ефективний інструмент адвокації у справах, пов'язаних із воєнними злочинами в умовах міжнародних збройних конфліктів.

Визначено основні типи журналістських матеріалів, що відіграють ключову роль у документуванні злочинів та формуванні суспільного запиту на справедливість. До них належать репортажі, журналістські розслідування, аналітичні публікації, інтерв'ю, мультимедійні та цифрові матеріали. Репортажі забезпечують оперативне інформування й емоційне залучення аудиторії, розслідування виконують доказову функцію, аналітичні матеріали формують контекст та аргументовані позиції для міжнародної спільноти, а мультимедійні формати – візуалізують наслідки злочинів, посилюючи їх адвокаційний ефект.

Проаналізовано способи використання журналістських матеріалів як інструменту адвокації. Установлено, що вони виконують щонайменше чотири взаємопов'язані функції: мобілізаційну – створюють суспільний тиск на уряди та міжнародні організації; доказову – надають слідчим органам початкові факти і свідчення; інформаційно-комунікаційну – забезпечують базу для правозахисних звітів і публічних кампаній; цифрово-мережеву – поширюють інформацію через соціальні медіа, сприяючи глобалізації адвокаційних практик.

Досліджено вплив журналістських розслідувань на процеси притягнення винних до відповідальності. На прикладах розслідувань у Бучі, діяльності ініціатив Bellingcat, The Reckoning Project, Truth Hounds, ZMINA та інших організацій доведено, що журналістські матеріали не лише розкривають факти злочинів, а й стають джерелом для початку кримінальних проваджень, слугують доказовою базою у справах міжнародних судових інстанцій і формують політичний тиск, необхідний для ухвалення правових рішень.

Визначено можливості та обмеження використання журналістських матеріалів як

доказів у міжнародних і національних судових процесах. Їхні можливості полягають у здатності заповнювати прогалини офіційних розслідувань, розширювати доступ до інформації та створювати первинну доказову базу. Основними обмеженнями є потреба у верифікації джерел, відсутність уніфікованих процедур правового визнання таких матеріалів, ризики розкриття джерел інформації та загрози безпеці журналістів. У цьому контексті наголошено на необхідності розроблення міжнародних стандартів допустимості журналістських доказів і посилення правового захисту осіб, що здійснюють документування злочинів.

1. Park C. Y., Mendelsohn J., Field A., Tsvetkov Y. Challenges and Opportunities in Information Manipulation Detection: An Examination of Wartime Russian Media. *arXiv*. 2022. ID: 2205.12382. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2205.12382>
2. Nemkova P., Ubani S., Polat S. O., Kim N., Nielsen R. D. Detecting Human Rights Violations on Social Media during Russia-Ukraine War. *arXiv*. 2023. ID: 2306.05370. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.05370>
3. Solopova V. From Trust to Truth: Actionable Policies for the Use of AI in Fact-Checking in Germany and Ukraine. *arXiv*. 2025. ID: 2503.18724. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.18724>
4. Джидич Д. Розслідування воєнних злочинів: комбатанти та інші особи, залучені до бойових дій. *Reporters Without Borders*. 20.11.2025. URL: <https://gijn.org/resource/reporters-guide-to-investigating-war-crimes-combatants-and-others-engaged-in-hostilities/> (дата звернення: 30.05.2025).
5. Guariglia F. Justice in Ukraine Requires Using All Tools in the Accountability Ecosystem. *Just Security*. 2024. June 5. URL: <https://www.justsecurity.org/96393/ukraine-accountability-ecosystem/> (дата звернення: 30.05.2025).
6. Romeo F. Forensic Architecture and the Aesthetics of Post-Human Testimony. *Digital Journalism*. 2024. Vol. 13. P. 97–114. DOI: <https://doi.org/10.1080/21670811.2024.2306216> (дата звернення: 30.05.2025).
7. Дяченко В. І. Забезпечення захисту журналістів під час збройних конфліктів нормами міжнародного гуманітарного права. *Часопис Київського університету права*. 2023. Вип. 3. С. 210–214. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/987> (дата звернення: 30.05.2025).
8. Кірик А. Ю. Правовий статус журналістів під час збройних конфліктів. *Право і суспільство*. 2023. Вип. 1. С. 374–379. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/1_2023/53.pdf (дата звернення: 30.05.2025).
9. They Told Me That They'd Hunt Me Down: Journalists on How They Survive Working in War Zones. *The Guardian*. 2025. May 27. URL: <https://www.theguardian.com/global-development/2025/may/27/they-told-me-that-theyd-hunt-me-down-journalists-on-how-they-survive-working-in-war-zones> (дата звернення: 30.05.2025).
10. Russia Tried to Bury These War Crimes – This Play Dares to Expose Them. *The Times*. 2025. May 29. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/the-reckoning-arcola-theatre-putin-war-5bl3onrhv> (дата звернення: 30.05.2025).
11. Australia Whistleblower Who Exposed War Crime Allegations Loses Bid to Reduce Prison Sentence. *AP News*. 2025. May 28. URL: <https://apnews.com/article/1e7b44e76e645690c91874753bc87fe2> (дата звернення: 30.05.2025).
12. Electronic Evidence of War Crimes and the Role of Journalists, Media and Social Media. *Council of Europe*. 2022. November 25. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/electronic-evidence-of-war-crimes-and-the-role-of-journalists-media-and-social-media> (дата звернення: 30.05.2025).
13. Кавельє Ж. У пошуках справедливості: українські журналісти мобілізовані для розслідування воєнних злочинів. *The Reckoning Project*. URL: <https://rsf.org/en/search-justice-ukrainian-journalists-mobilised-investigate-war-crimes> (дата звернення: 30.05.2025).
14. Журналісти на війні. Моніторинг злочинів російських окупантів проти вільних медіа. 2022 рік. 25 жовтня 2022. URL: <https://pen.org.ua/zhurnalisty-na-vijni-monitoryng-zlochyniv-rosijskyh-okupantiv-proty-vilnyh-media-onovlyuyetsya>
15. Машкова Я. Українські медіа та війна. Підсумки моніторингу ІМІ 2023 року. 09.01.2024. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/-158282> (дата звернення: 25.05.2025).

UDC 070:341.322.5:355.48

JOURNALISTIC MATERIAL AS A TOOL FOR ADVOCATING MILITARY ACCOUNTABILITY

Miroshnychenko Stanislav, PhD student,

V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine, e-mail: stas_ukraina@ukr.net

ORCID – <https://orcid.org/0009-0005-1066-6257>

Received: 19 August 2025

Accepted: 15 December 2025

Published: 10 March 2026

Citation: Miroshnychenko, S. (2026). *Journalistic Material as a Tool for Advocating Military Accountability*. *Образ*, 1 (50), 67–77. [https://doi.org/10.21272/Образ.2026.1\(50\)-67-77](https://doi.org/10.21272/Образ.2026.1(50)-67-77)

Introduction. Documenting war crimes and other violations of international humanitarian law is key to ensuring justice and holding perpetrators accountable. In the context of modern armed conflicts, journalism increasingly serves not only to inform, but also to record violations, making journalistic materials an important tool for advocating justice.

Relevance and purpose of the study. The study aims to determine how journalistic materials can be an effective tool for advocating justice and ensuring accountability for war crimes.

The purpose of the article is to analyze the role of journalism in identifying, documenting, and exposing violations of international humanitarian law, as well as to determine the possibilities and limitations of using such materials in international and national court proceedings.

Research methodology. The study uses an interdisciplinary approach that combines content analysis of journalistic materials, comparative legal analysis of examples of the use of journalistic investigations in international and national court proceedings, and analysis of regulatory acts and international standards.

Results. The study identified the main types of journalistic materials, including investigations using open sources, photo and video recordings, documentary evidence, and analytical publications highlighting human rights violations during international conflicts. Key ways of using such materials as an advocacy tool aimed at mobilizing the attention of the international community, forming public pressure, and initiating legal proceedings were identified. Practical examples were analyzed, including investigations into events in Bucha, Ukraine in general, the use of materials from Bellingcat and other journalistic initiatives that influenced investigations and court decisions. The possibilities of using journalistic materials as evidence in international and national court proceedings have been established, along with the disclosure of the legal, procedural, and ethical limitations of such use.

Conclusions. Journalistic materials have significant potential for documenting and investigating war crimes, serving as an advocacy tool and a means of mobilizing the public. However, their evidentiary value in court proceedings is limited by the need for rigorous verification and compliance with procedural standards and legal norms.

Keywords: *journalistic material, documentation of violations, evidence base, human rights, international justice, national courts, evidence.*

1. Park, C. Y., Mendelsohn, J., Field, A., & Tsvetkov, Y. (2022). Challenges and opportunities in information manipulation detection: An examination of wartime Russian media. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2205.12382>
2. Nemkova, P., Ubani, S., Polat, S. O., Kim, N., & Nielsen, R. D. (2023). Detecting human rights violations on social media during Russia-Ukraine war. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2306.05370>
3. Solopova, V. (2025). From trust to truth: Actionable policies for the use of AI in fact-checking in Germany and Ukraine. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2503.18724>
4. Dzhydych, D. (2025, November 20). Rozsliduvannia voiennykh zlochyniv: kombatanty ta inshi osoby, zalucheni do boiovykh dii [Investigation of war crimes: Combatants and other persons involved]

in hostilities]. *Reporters Without Borders*. Retrieved from <https://gijn.org/resource/reporters-guide-to-investigating-war-crimes-combatants-and-others-engaged-in-hostilities/> [in Ukrainian]

5. Guariglia, F. (2024, June 5). Justice in Ukraine requires using all tools in the accountability ecosystem. *Just Security*. Retrieved from <https://www.justsecurity.org/96393/ukraine-accountability-ecosystem/>

6. Romeo, F. (2024). Forensic architecture and the aesthetics of post-human testimony. *Digital Journalism*, 13, 97–114. <https://doi.org/10.1080/21670811.2024.2306216>

7. Diachenko, V. I. (2023). Zabezpechennia zakhystu zhurnalistiv pid chas zbroinykh konfliktiv normamy mizhnarodnoho humanitarnoho prava [Ensuring the protection of journalists during armed conflicts under international humanitarian law]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*, 3, 210–214. Retrieved from <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/987> [in Ukrainian]

8. Kiryk, A. Yu. (2023). Pravovyi status zhurnalistiv pid chas zbroinykh konfliktiv [The legal status of journalists during armed conflicts]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, 1, 374–379. Retrieved from http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/1_2023/53.pdf [in Ukrainian]

9. The Guardian. (2025, May 27). They told me that they'd hunt me down: Journalists on how they survive working in war zones. Retrieved from <https://www.theguardian.com/global-development/2025/may/27/they-told-me-that-theyd-hunt-me-down-journalists-on-how-they-survive-working-in-war-zones>

10. The Times. (2025, May 29). Russia tried to bury these war crimes – this play dares to expose them. Retrieved from <https://www.thetimes.co.uk/article/the-reckoning-arcola-theatre-putin-war-5bl3onrhv>

11. AP News. (2025, May 28). Australia whistleblower who exposed war crime allegations loses bid to reduce prison sentence. Retrieved from <https://apnews.com/article/1e7b44e76e645690c91874753bc87fe2>

12. Council of Europe. (2022, November 25). Electronic evidence of war crimes and the role of journalists, media and social media. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/electronic-evidence-of-war-crimes-and-the-role-of-journalists-media-and-social-media>

13. Kavelie, Zh. (2025). U poshukakh spravedlyvosti: ukrainski zhurnalisty mobilizovani dlia rozsliduvannia voiennykh zlochyniv [In search of justice: Ukrainian journalists mobilised to investigate war crimes]. *The Reckoning Project*. Retrieved from <https://rsf.org/en/search-justice-ukrainian-journalists-mobilised-investigate-war-crimes> [in Ukrainian]

14. PEN Ukraine. (2022, October 25). Zhurnalisty na viini. Monitorynh zlochyniv rosiiskykh okupantiv proty vilnykh media [Journalists at war. Monitoring of Russian occupiers' crimes against free media]. Retrieved from <https://pen.org.ua/zhurnalisty-na-vijni-monitoryng-zlochyniv-rosiiskykh-okupantiv-proty-vilnykh-media-onovlyuyetsya> [in Ukrainian]

15. Mashkova, Ya. (2024, January 9). Ukrainski media ta viina. Pidsumky monitorynhiv IMI 2023 roku [Ukrainian media and the war. Results of IMI monitoring in 2023]. *Institute of Mass Information*. Retrieved from <https://imi.org.ua/monitorings/-i58282> [in Ukrainian]